

DAVLAT XARIDLARINI TASHKIL ETISHNING GERMANIYA AMALIYOTI

Jo'raev Abdullo Nasrulla o'g'li
Mustaqil tadqiqotchi

Annotatsiya

Maqolada Germaniya tajribasi asosida davlat xaridlarini tashkil etish, ularni amalga oshirish tartiblari va unda Yevropa ittifoqining boshqa mamlakatlari ishtiroklari tahlil qilindi.

Kalit so'zlar: Davlat xaridlari va tizimi, xariddari buyicha taklif, xarid shartnomalari.

Davlat ehtiyojlarini qondirish uchun ko'pgina xorijiy mamlakatlar davlat shartnomalarini rejalashtirish, joylashtirish va bajarishning yagona siklini boshqarish texnologiyalaridan foydalanadilar. Milliy shartnoma tizimlarining o'ziga xos xususiyatlari bu davlat ehtiyojlarini ta'minlashni rejalashtirish usullari, narxlar monitoringi, namunaviy shartnomalar kutubxonalari, shartnomalar bajarilishini monitoring qilish mexanizmlari, davlat shartnomalarini bajarish natijalarini baholash tartiblari, ixtisoslashtirilgan ma'lumotlar, shartnoma tizimlarini boshqarish uchun resurslari hisoblanadi. Bir qator mamlakatlarda milliy shartnoma tizimlarining tashkiliy asosini tashkil etuvchi maxsus vakolatli organlar mavjud. [1, 2].

XX-asrning 90-yillari boshlarida Yevropa mamlakatlarida tender amaliyoti tegishli hujjatlarni tayyorlash va imzolash bilan birga to'rtta asosiy bosqichni o'z ichiga olgandi. Birinchi bosqichda mijoz buyurtmani bajarish uchun ariza beruvchilarni bitim tuzish niyati to'g'risida xabardor qildi. Shu bilan birga, turli mamlakatlarda "narxni ko'rsatish taklifi", "tender xususiyati", "tender hujjatlari" deb ataladigan hujjat tuziladi. Keyingi bosqichda ariza beruvchilar o'z takliflarini buyurtmachiga yubordilar, ular "tender" yoki "taklif" deb nomlanadi. Uchinchi bosqich kim oshdi savdosi g'olibi aniqlanganda sodir bo'ladi va odatda buyurtmachi va taklif qiluvchi o'rtasida keyingi muzokaralarga olib keladigan alohida bayonnomani tuzish bilan birga kechadi. Oxirgi bosqichda muzokaralar muvaffaqiyatli yakunlangan taqdirda shartnoma imzolandi. Ta'kidlash joizki, tanlovning ushbu bosqichlari milliy qonunchilik uchun ham xosdir.

Germaniyada, boshqa ko'plab Yevropa mamlakatlarida bo'lgani kabi, ish yoki xaridlar bo'yicha tenderlar haqida ma'lumot berishning yagona qoidalari yo'q. Shu sababli, barcha e'lon qilingan tanlovlar haqida ma'lumot e'lon qilinadigan yagona axborot resursi mavjud emas. Har bir soha bo'yicha tanlov e'lonlari o'z nizomlariga muvofiq davlat portallarida e'lon qilinadi. Ko'pgina federal shtatlarda markazlashtirilgan portallar mavjud emas va turli vaqt oralig'ida taklif etilayotgan tenderlar ro'yxatini mintaqaviy bosma nashrlarda e'lon qiladi yoki ularni tarmoq sanoat birlashmalarining mahalliy bo'limlari orqali tarqatadi. Shuni yodda tutish kerakki, ko'plab tanlovlar faqat Yevropa Ittifoqi kompaniyalari uchun o'tkaziladi. Bunday yondashuv keraksiz qiyinchiliklardan qochish istagi (masalan, tovar va xizmatlarni Yevropa standartlariga muvofiq sertifikatlash zarurati) bilan izohlanadi. Har bir davlat organi uchun har yili byudjet topshiriqlari tuziladi va tasdiqlanadi, ular federal byudjetning tarkibiy qismlari sifatida kiritiladi. Har bir byudjet yili yakuni bo'yicha byudjet topshiriqlarining bajarilishi tekshiriladi va byudjet mablag'larining sarflanishi qonuniyligi tasdiqlanadi. Byudjet ijrosini tekshirish ularni tayyorlash kabi batafsil amalga oshiriladi.

Hozirgi vaqtda soliq tushumlari federal byudjet va davlat va mahalliy byudjetlar o'rtasida taqsimlanadi. Federal shtatlar va mahalliy hokimiyat organlari soliq tushumlarining yarmidan ko'pini oladi.

Byudjetni boshqarishning asosiy tamoyillari bu mablag'larni tejamkorlik bilan sarflash va byudjet muvozanati tamoyillari. Ushbu qoidalarga rioya etilishi har yili hisob palatalari federatsiyasi va viloyatlar tomonidan tekshiriladi. Tekshiruv natijalari to'g'risida parlamentga xabar beriladi. Keyin parlament federal byudjetning ijrosini tasdiqlaydi.

Davlat organlari byudjet mablag'larini tejamkorlik bilan sarflash talabidan kelib chiqib, iqtisodiy jihatdan foydali bozor takliflarini tanlab olishlari va ularga ustunlik berishlari shart. Bu shuni anglatadiki, hukumat har qanday iste'molchi kabi narxlarni taqqoslaydi. Buning uchun davlat organlari davlat ehtiyojlari uchun tovarlar (xizmatlar) yetkazib berish bo'yicha ochiq (ommaviy) tenderlar kabi vositadan foydalanadilar. Ushbu shakl maksimal darajada ochiqlikni ta'minlaydi va byudjet mablag'larini oqilona sarflash tamoyiliga rioya qilishni kafolatlaydi.

Nazorat tizimi ikkita institsiya bochqichini o'z ichiga oladi:

- 1) murojaat – mustaqil muassasa shaklida;
- 2) sud – sud organi shaklida.

Hukumat shartnomasini sudga berish to'g'risidagi qarorga e'tiroz bildirish imkoniyati Germaniyada muvaffaqiyatli innovatsiyaga aylandi. Har ikki organ tomonidan qabul qilingan qarorlar e'lon qilinib, davlat xaridlari sohasidagi qonunchilikni yanada rivojlantirishga xizmat qiladi. Qonunda ushbu organlar uchun mijozning xatti-harakatlari ustidan shikoyatlarni ko'rib chiqishning tezlashtirilgan tartibi belgilanganligi sababli, murojaat mablag'larni investitsiya qilishda kechikishga olib kelmaydi.

Germaniyada ekspert va olimlarning "Davlat xaridlari forumi" jamoat tashkiloti uzoq vaqtdan beri va muvaffaqiyatli faoliyat yuritib kelmoqda, uning doirasida mamlakat va chet elda davlat xaridlari sohasidagi yangi hodisalarga nisbatan fikr almashilib, munosabat shakllantirilmogda. Forum ishchi organlarida shakllantirilgan mutahassis va olimlarning fikr-mulohazalari muntazam ravishda hukumat e'tiboriga havola etib boriladi.

Bundan tashqari, forum har yili davlat xaridlari sohasidagi eng yaxshi ilmiy ish uchun mukofot (Davlat xaridlari mukofoti) bilan taqdirlaydi.

Germaniyada ko'pincha mijozlar davlat xaridlari to'g'risidagi qonun hujjatlarining ayrim qoidalarini "ijodiy" talqin qilish orqali uning doirasi qo'shimcha majburiyatlardan qochishga harakat qiladigan holatlar ham mavjuddir. Ba'zi salohiyatli pudratchilar nohaq raqobat usullarini qo'llashdan tortinmaydilar, shu jumladan mijozlar vakillariga pora berishga urinishlardan ham.

Yopiq tanlov yoki davlat buyurtmasini tanlovsiz joylashtirishdan oldin, iloji bo'lsa, ijrochilarning kengroq doirasini aniqlash hamda tanlovda ishtirok etish uchun jamoatchilik taklifi (ishtirokchilarni oldindan tanlash bilan yopiq tanlov deb ataladigan) bo'lishi kerak.

Chet el firmalari, shuningdek, davlat buyurtmalarini bajarish bo'yicha tanlovlarda ishtirok etishlari mumkin, agar Evropa Ittifoqi qonunlariga ko'ra ular ushbu ishni bajarish huquqiga ega bo'lsalar. Mahalliy ishtirokchilarga ustunlik berish taqiqlanadi.

Tanlovda ishtirok etish shartlari ro'yxatini e'lon qilishda bajarilgan ishlarning batafsil tavsifi va aniq muddatlari bo'lishi kerak. Ma'lumot, tanlov odatda Federal hukumat gazetasida ("Bundesanzeiger") chop etiladi. Bu nashrlar odatda respublika gazeta va jurnallarida takrorlanadi. Davlat buyurtmalarining ma'lum hajmidan boshlab, Yevropa Ittifoqiga a'zo mamlakatlarda nashr etish majburiy shartga aylanadi.

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati

1. Патласов, О.Ю., Самарин, А.М. Алгоритмы проведения тендеров и модель отбора участников [Текст] / О.Ю. Патласов, А.М. Самарин // Омский научный вестник. – 2013. – №5 (122). – С. 46–52.
2. Родионов, М.Г., Самарин, А.М. Применение нейросетевых технологий для разработки кластерной структуры территориально-административных образований [Текст] / М. Г. Родионов, А. М. Самарин // Вестник Сибирской государственной автомобильно-дорожной академии. – 2015. – №2 (42). – С. 150–158.

